

Rajavartiolaitoksen esikunta
Suunnittelu- ja talousyksikkö

16.08.2023

SM HKO (kirjaamo.sm@gov.fi)

SM:n lausuntopyyntö VN/5995/2023-SM-9

Sisäministeriön hallinnonalan maksullisen toiminnan selvitys - Rajavartiolaitoksen esikunnan lausunto

Rajavartiolaitoksen esikunta (RVLE) on tutustunut lausunnolla olevaan luonnokseen sisäministeriön hallinnonalan maksullisen toiminnan selvityksestä 2020–2022 ja lausuu siitä seuraavaa.

1 Yleiset huomiot

Selvitysluonnoksen sivulla 19 mainitaan Rajavartiolaitoksen kalustolla suoritettut sairaalakuljetukset. Tämä tulisi muuttaa muotoon sairaankuljetukset.

Sivulla 23 todetaan, että erityislakien mukaisesti hinnoiteltuja suoritteita hallinnonalalla ovat esimerkiksi Rajavartiolaitoksen pelastustoimintaan kuuluvat kuljetukset merellä (meripelastuslaki 1145/2001). RVLE toteaa, että meripelastuksessa on kyse valtion maksuperustelain (150/1992) 5 §:n mukaisesta maksuttomasta toiminnasta eikä erityislakien mukaan hinnoitellusta toiminnasta. Meripelastuslain 3 §:n mukaan Rajavartiolaitos on johtava meripelastusviranomainen, joka vastaa meripelastustoimen järjestämisestä, ja tässä tarkoituksessa muun ohella johtaa ja suorittaa etsintä- ja pelastustoimintaa. Rajavartiolaitoksella on meripelastustoimintaan tosiasiallinen yksinoikeus, vaikkakin muut meri- ja rannikkoalueella toimivat viranomaiset ja vapaaehtoiset osaltaan osallistuvat meripelastukseen Rajavartiolaitoksen johdolla ja määrääminä. Meripelastus on merellä vaarassa olevien ihmisten etsintää ja pelastamista, minkä takia siitä ei peritä maksua. Lisäksi meripelastuslain 4 §:ssä säädetään, että meripelastustoimen tehtäviin osallistumisesta ei voida periä maksua.

2 Rajavartiolaitoksen kiireelliset sairaankuljetukset ja potilaan siirtokuljetukset

Selvitysluonnoksen sivulle 41 on kirjattu, että Rajavartiolaitos selvittää ennen seuraavan maksuasetuksen antamista sitä, ovatko ilma-aluksilla suoritettavat kiireelliset sairaankuljetukset ja/tai potilassiirrot maksullista toimintaa vai viranomaisten välistä kustannusten korvaamista. Käsitteistä todettakoon, että tarkoitettaessa terveydenhuoltolain 40.1 §:n ja LRVL 26 §:n 2-3 mom. mukaista ensihoitopalveluun liittyvää kuljetustehtävää, tulisi järjestelmällisesti käyttää käsitettä ”kiireellinen sairaankuljetus”. Tarkoitettaessa terveydenhuoltolain 73.2 §:n mukaista potilaan kiireetöntä siirtoa, joka ei ole ensihoitopalvelua, tulisi käyttää käsitettä ”potilaan siirtokuljetus”.

Kysymys liittyy siihen, että Kansaneläkelaitoksen maksamissa ensihoitopalveluun liittyvissä kiireellisissä sairaankuljetuksissa siirryttiin 1.9.2016 alkaen soveltamaan sairausvakuutuslain 4 luvun 5 §:ssä tarkoitetun erityisajoneuvon käytöstä aiheutuneiden matkakustannusten korvaamista koskevasta taksasta annettua sosiaali- ja terveysministeriön asetusta (1337/2004), jonka mukaan helikoptereilla tehdyn kiireellisen sairaankuljetuksen korvausperusteena on enintään 1 262 euroa ensimmäiseltä tunnilta ja sen jälkeen 315,50 euroa jokaiselta alkavalta neljännes-tunnilta. Tämä merkitsee, että Rajavartiolaitoksen helikoptereilla suoritetuista kiireellisistä sairaankuljetuksista saama korvaus ei vastaa Rajavartiolaitoksen omakustannushintaa. Kustannusvastaavuus on niiden osalta vain noin 10 %. Ennen tätä muutosta ne korvattiin Rajavartiolaitoksen omakustannusarvon mukaisesti.

Rajavartiolain (578/2005) 26 §:n 2 momentin mukaan Rajavartiolaitos voi suorittaa kiireellisen sairaankuljetuksen, jos siitä vastaava viranomainen tai sairaankuljetuspalvelun tarjoaja ei voi suorittaa kuljetusta pelastumisen vaarantumatta. Rajavartiolain 26 §:n 3 momentin mukaan Rajavartiolaitos voi osallistua terveydenhuoltolaissa (1326/2010) tarkoitettuun ensihoitopalveluun sen mukaan kuin siitä erikseen sovitaan. Rajavartiolaitoksen suoritteista perittävistä maksuista säädetään rajavartiolain 81 §:ssä. Lähtökohtana on virka-avun maksullisuus, mutta pykälän 1 momentissa säädetään myös tilanteista, joissa Rajavartiolaitos voi periä muulle viranomaiselle antamastaan virka-avusta valtion maksuperustelaissa tarkoitettua omakustannusarvoa alemman maksun tai jättää maksun kokonaan perimättä. Lisäksi 2 momentin mukaan Rajavartiolaitoksella on valtion maksuperustelain säännösten estämättä oikeus luopua perimästä maksua 26 §:n 2 momentissa tarkoitettua sairaankuljetuksesta, jos maksun periminen yksittäistapauksessa olisi ilmeisen kohtuutonta.

RVLE toteaa, että rajavartiolain 26 §:n 2 momentin mukaisessa kiireellisessä sairaankuljetuksessa on kyse valtion maksuperustelain 4 §:n mukaisesta maksullisesta suoritteesta, joka lähtökohtaisesti tuotetaan tilauksesta tai toimeksiannosta. Mainitun 4 §:n mukaan suoritteen tulee olla maksullinen etenkin silloin, kun

myös muu kuin valtion viranomainen tuottaa sitä tai siihen verrattavaa suoritetta maksullisena. Sairaankuljetuspalveluja tuottivat sairaanhoitopiirit kuin myös yksityiset toimijat sekä nykyisin hyvinvointialueet, jotka eivät ole valtion viranomaisia. Kyse on siten maksullisesta omakustannusarvon mukaisesta julkisoikeudellisesta suoritteesta (valtion maksuperustelain 6 §:n 1 mom.). Valtiovarainministeriö on vahvistanut tämän näkemyksen lausunnoissaan, joita se on eri vuosina antanut Rajavartiolaitoksen suoritteiden maksuista annetuista asetuksista. Lähtökohtaisesti virka-aputoiminnasta peritään maksu, kuten säädetään myös poliisin suoritteiden ja virka-avun maksullisuudesta vuonna 2023 annetussa sisäministeriön asetuksessa (1094/2022). Rajavartiolaitos voi jättää maksun perimättä tai periä alemman maksun vain rajavartiolain 15 c (Rajavartiolaitoksen osallistuminen kansainväliseen tehtävään) tai 81 §:n nojalla. Asiasta ei pidä Rajavartiolaitoksen osalta säätää asetustasolla, koska siitä on jo säädetty lailla.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto on 1.11.2017 antanut päätöksen (dnro 164/14.00.40/2015, lausunnon liitteenä), joka koski epäilyä kilpailuneutraliteetin vaarantumisesta terveydenhuollon ensihoidon Rajavartiolaitokselle osoittamien lentotehtävien osalta. Päätöksessä todetaan muun muassa seuraavaa (ks. päätöksen luku 6.2. Kilpailulain 4 a luvun soveltuminen, s. 7, kohta 39): ”Virka-aputoiminnan osalta kysymys on lainsäädäntöön perustuvasta viranomaisten välisestä yhteistyöstä julkisen terveydenhuollon ensihoitotehtävien hoitamiseksi, jota toimintaa ei ole järjestetty markkinaehtoisesti. Näin ollen sitä ei myöskään voida pitää kilpailulain 4 a luvun soveltamisalaan kuuluvana taloudellisena toimintana.” Kilpailu- ja kuluttajavirasto on katsonut kyseessä olevan virka-aputoiminnan.

Rajavartiolaitoksen helikoptereilla tehdyt kiireettömät potilaan siirtokuljetukset eivät ole osa ensihoitopalvelua ja ovat siten valtion maksuperustelain 7 §:ssä tarkoitettuja muita suoritteita, jotka hinnoitellaan liiketaloudellisin perustein. Näin ollen potilaan siirtokuljetuksista peritään sisäministeriön asetuksen Rajavartiolaitoksen suoritteiden maksuista (258/2016) (summat RVLPAK D.33 liite 5) mukainen liiketaloudellisin perustein laskettu hinta ja arvonlisävero.

3 Rajavartiolaitoksen maksuasetuksen valmistelu

Selvitysluonnoksen linjausehdotusten (s. 51) mukaan sisäministeriön hallinnonalan maksuasetukset annetaan määräajaksi, joka pääsääntöisesti on kaksi vuotta. Vakiintuneen maksullisen toiminnan osalta (hintavaihtelu ei ole merkittävää tai hintoja ei määritellä maksuasetuksessa) voimassaoloaika voi olla myös kolme vuotta. Voimassaolon päättyttyä maksuasetus annetaan pääasiassa uudelleen uutena asetuksena. Tarkoituksena on lisätä sisäministeriön hallinnonalan maksuasetusten yhtenäisyyttä.

Sisäministeriön rajavartio-osastolla on ollut käytäntönä jatkaa voimassa olevan Rajavartiolaitoksen suoritteiden maksuista annetun asetuksen (258/2016) voimassaoloa kaksi vuotta kerrallaan siten, että asetusta on samalla tarvittavin osin ajantasaistettu. Asetuksen voimassaolo päättyy vuoden 2023 lopussa, ja uusi maksuasetus on tarkoitus valmistella syksyn 2023 aikana. Ottaen huomioon selvitysluonnokseen kirjatut linjaukset sekä valtiovarainministeriön asiasta selvitysluonnoksen valmistelun aikana esittämät seikat voisi olla perusteltua valmistella kokonaan uusi maksuasetus voimassa olevan asetuksen voimassaolon jatkamisen sijasta. Rajavartiolaitoksen maksullinen toiminta on selvitysluonnoksessa tarkoitettulla tavalla vakiintunutta, minkä vuoksi maksuasetus olisi perusteltua antaa jatkossa kolmeksi vuodeksi kerrallaan.

Rajavartiolaitoksen apulaispäällikkö
Kontra-amiraali

Markku Hassinen

Suunnittelu- ja talousyksikön päällikkö
Eversti

Jaakko Olli

**Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Rajavartiolaitos 16.08.2023 klo 09:00.
Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.**

LIITTEET	Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätös dnro 164/14.00.40/2015
JAKELU	SM HKO RVLE OIKOS RVLE RMOS RVLE STYKS
TIEDOKSI	VLLV VM Lauri Taro